

Minimastatistiek

De Participatiewet ondersteunt mensen die niet zelfstandig in hun levensonderhoud kunnen voorzien. De wet regelt onder andere de bijstand en geeft voor diverse bevolkingsgroepen de bijstandsnorm, die het wettelijk bestaansminimum oftewel het sociaal minimum vormt. Ook voor lokale overheden is het sociaal minimum van belang. Het gemeentelijk minimabeleid richt zich op mensen met een inkomen tot het sociaal minimum, of net wat meer.

Voor de omvang van de groep sociale minima en van groepen die in aanmerking komen voor lokale regelingen gingen gemeenten en andere gebruikers uit van de CBS-cijfers over het sociaal minimum (zie [Statline](#)). Het CBS heeft besloten de cijferreeks over het sociaal minimum te beëindigen. De cijfers sloten niet aan op hoe gemeenten in de praktijk vaststellen of iemand recht heeft op inkomensondersteuning en waren bovendien complex en arbeidsintensief om te maken. Het CBS ontwikkelde daarom een nieuwe statistiek, die aansluit bij de gemeentepraktijk en eenvoudiger is. Dit document beschrijft de opzet van de nieuwe CBS-statistiek om de doelgroepen van het (gemeentelijk) minimabeleid (kortweg: Minimastatistiek) vast te stellen, gebaseerd op het [Integraal inkomens- en vermogensonderzoek](#) (IIV). Daarnaast worden verschillen tussen cijfers volgens de nieuwe statistiek en de oude sociaal-minimumstatistiek uitgelegd.

1. Methode

Grenzen

Om vast te stellen of iemand onder of net boven het bestaansminimum leeft (en daarmee recht kan hebben op een lokale regeling van de gemeente), spelen het inkomen, het vermogen en grensbedragen voor beide posten een rol. Uitgangspunt hierbij is de Participatiewet. Voor de grensbedragen van het inkomen gaan we uit van de netto bijstandsbedragen tot AOW-leeftijd en vanaf AOW-leeftijd, waarbij we alleenstaanden en paren onderscheiden. Daar tellen we het vakantiegeld (5 procent) bij, gerekend van juni van het voorafgaande jaar tot en met mei van het lopende jaar. Bij de vermogensgrenzen maken we ook onderscheid tussen alleenstaanden en paren. Bij eigenwoningbezitters hanteert de Participatiewet een drempel voor de overwaarde van de woning (64 100 euro in 2023); alleen de overwaarde boven dit bedrag telt mee in het in aanmerking te nemen vermogen. Niet in iedere gemeente telt het vermogen mee om in aanmerking te komen voor een lokale minimaregeling. De Minimastatistiek bevat daarom het aantal rechthebbenden op basis van zowel alleen het inkomen als het inkomen én het vermogen.

In de tabel staan jaarbedragen van de inkomens- en vermogensgrenzen voor 2023, rekening houdend met de jaarlijkse verhoging op 1 juli en vakantietoeslagen. De drempel voor de overwaarde verandert niet in een jaar.

Tabel 1. Inkomens- en vermogensgrenzen¹⁾, 2023

	Inkomen	Vermogen
	<i>euro (afgerond op 5 euro)</i>	
Tot AOW-leeftijd		
Alleenstaande	14 435	7 605
Paar	20 620	15 210
Vanaf AOW-leeftijd		
Alleenstaande	16 085	7 605
Paar	21 840	15 210

1) Voor een alleenstaande ouder geldt de inkomensgrens van een alleenstaande en de vermogensgrens van een paar.

Inkomen

Om te bepalen of er recht is op een lokale regeling van een gemeente speelt het netto jaarinkomen van de hoofdkostwinner en dat van de eventuele partner een rol. Dat bestaat uit:

- Inkomen uit werk (loon en/of winst)
- Inkomen uit uitkeringen (o.a. werkloosheid, arbeidsongeschiktheid), AOW-uitkering en aanvullend pensioen
- Studiefinanciering (van studerende partner)
- Ontvangen partneralimentatie
- Inkomen uit aanmerkelijk belang (dividend) of uit financieel bezit anders dan spaargeld
- Inkomen uit ander onroerend goed dan de eigen woning (bijv. een tweede woning) en overig vermogen zoals inkomen uit verhuurde bezittingen.

Een aantal posten die in de oude sociaal-minimumstatistiek tot in het inkomen behoorden, tellen in de Minimastatistiek niet mee in het inkomen en daarmee sluiten we beter aan op de gemeentepraktijk. De posten zijn: (tijdelijke) toeslagen van de overheid (zorg-, huur-, kinderopvang- en energietoeslag), kindregelingen (kinderbijslag, kindgebonden budget), tegemoetkoming in schoolkosten (WTOS), tegemoetkomingen voor arbeidsongeschikten (o.a. de jonggehandicaptenkorting), rente ontvangen uit spaargeld, inkomen uit de eigen woning (de economische huurwaarde) en de rijksbijdrage eigen woning. Betaalde rente (voor hypotheek-, studie of andere schuld) wordt - anders dan in de oude statistiek - niet van het inkomen afgehaald. Hetzelfde geldt voor een paar andere posten: de premie voor de basiszorgverzekering, het eigen risico, particuliere premies (lijfrente) en betaalde partneralimentatie.

Vermogen

Het vermogen is het saldo van bezittingen en schulden van het huishouden (niet alleen de kern) op 1 januari. De bezittingen omvatten bank- en spaartegoeden, effecten, onroerend goed anders dan de eigen woning, ondernemingsvermogen, aanmerkelijk belang en overige bezittingen. De waarde van bijvoorbeeld een auto of juwelen telt niet mee, want gegevens hierover ontbreken in het IIV. De schulden betreffen de studieschulden en overige schulden. Van de eigen woning telt alleen het bedrag van de overwaarde van de woning (saldo van waarde woning en

hypotheekschuld) boven de drempelwaarde (64 100 euro in 2023) mee als vermogen. De hypotheekschuld is de stand van de schuld waarover rente is verschuldigd. Opgebouwde tegoeden voor de aflossing van de hypotheek via spaar- en beleggingshypotheeken worden in mindering gebracht op de hypotheekschuld.

Populatie

De cijfers van de nieuwe Minimastatistiek gaan over (mensen in) particuliere huishoudens met een waargenomen inkomen. Mensen die in een instelling wonen, zoals een verpleeghuis of een gevangenis, blijven buiten de doelpopulatie. Anders dan bij de oude sociaal-minimumstatistiek behoren huishoudens met een onvolledig jaarinkomen wel tot de doelpopulatie. Onvolledige jaarinkomens ontstaan veelal doordat mensen in de loop van het jaar overlijden of emigreren. Om vast te stellen of deze groep recht op inkomensondersteuning had, gebruiken we het inkomen in het jaar voorafgaand aan het overlijden of emigreren, maar alleen als dat inkomen hoger is. Van studentenhuishoudens wordt het recht op ondersteuning niet vastgesteld.

Afbakening minima

Een huishouden behoort tot de minima als het inkomen van de kern van het huishouden minder is dan 101 procent van het sociaal minimum (zie de inkomensgrenzen in tabel 1). Dat werd ook zo gedaan in de oude statistiek, om te voorkomen dat door afrondingen van inkomensposten bijvoorbeeld bijstandsontvangers net boven de inkomensgrens uitkomen. Van deze sociale minima brengen we aanvullend in beeld van hoeveel het vermogen minder is dan de vermogensgrens. We laten daarnaast zien hoeveel huishoudens een inkomen hebben tot een bepaald percentage van het sociaal minimum (en een vermogen onder de vermogensgrens). De cijfer worden ook op persoonsniveau gemaakt.

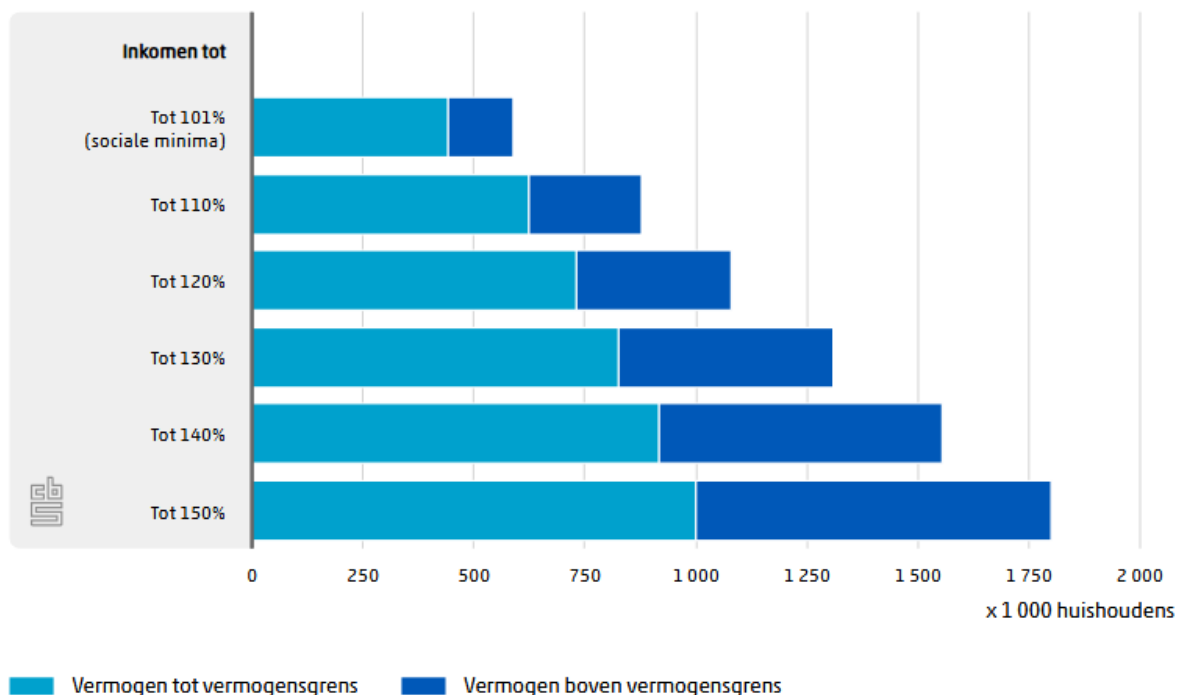
Geen armoedemeting

De Minimastatistiek is geen armoedestatistiek. De Minimastatistiek is om vast te stellen hoeveel mensen zonder inkomensondersteuning onder of net boven het bestaansminimum vallen, de armoedestatistiek om te bepalen hoeveel mensen (met eventuele ondersteuning) te weinig geld hebben voor de basisbehoeften. De armoedegrenzen zijn hoger dan de grenzen van de Minimastatistiek en de armoedemeting gaat uit van een ander, ruimer inkomensbegrip (zie [Leven in armoede 2025](#)).

2. Uitkomsten

In 2023 hadden volgens de Minimastatistiek 590 duizend huishoudens een inkomen tot 101 procent van het sociaal minimum. Bij 1,3 miljoen was het inkomen minder dan 130 procent van die grens en 1,8 miljoen hadden minder dan 150 procent van de grens. Wanneer het vermogen meetelt, zijn er (minstens) 444 duizend minima met een vermogen onder de vermogensgrens. Een miljoen huishoudens hebben een inkomen tot 150 procent van het sociaal minimum en een vermogen onder de vermogensgrens.

Figuur 1. Minima in 2023

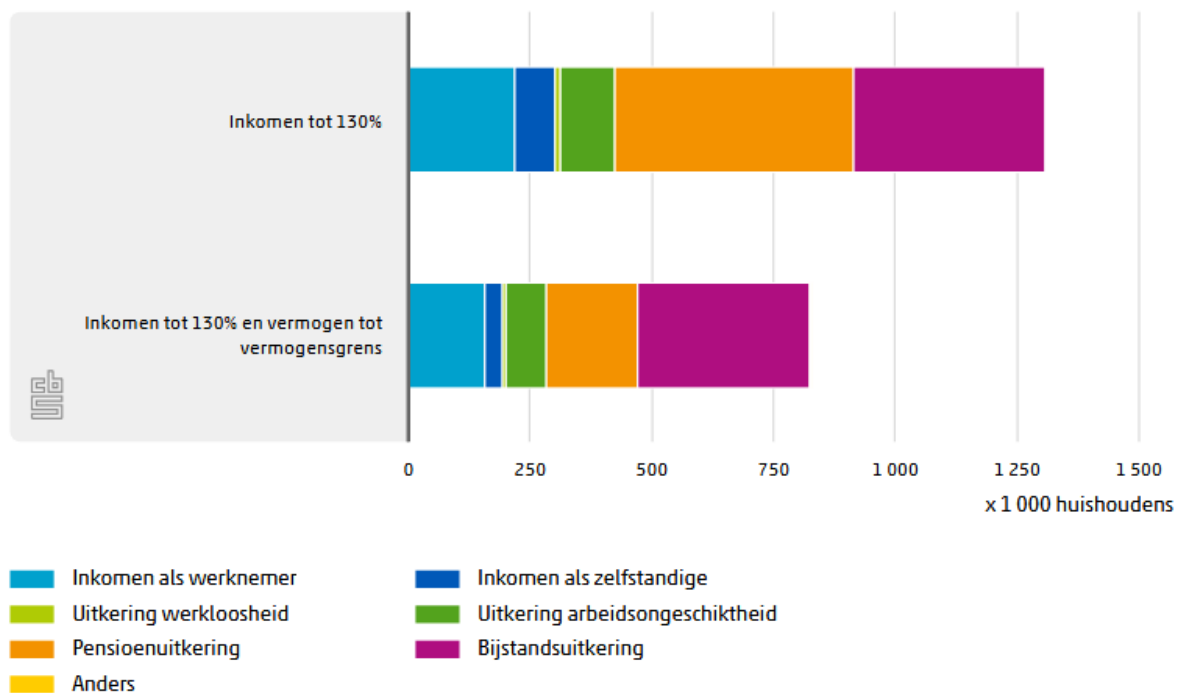
Bijna 1 op de 5 minima met een inkomen tot 130 procent van het sociaal minimum woont in een koopwoning. Deze eigenwoningbezitters hebben bijna allemaal een vermogen boven de vermogensgrens. Met een inkomen tot 130 procent van het sociaal minimum en een vermogen onder de vermogensgrens woont 99 procent in een huurwoning. Hanteren van het vermogenscriterium zorgt er dus voor dat vrijwel alleen huurders overblijven, van wie de meesten huurtoeslag krijgen.

Tabel 2. Minima tot 130%, 2023

	Totaal	Huurwoning met huurtoeslag	Huurwoning zonder huurtoeslag	Eigen woning
<i>x 1 000 huishoudens</i>				
Totaal	1 309,8	803,9	266,7	239,2
Vermogen onder vermogensgrens	828,3	656,6	165,5	6,1
Vermogen boven vermogensgrens	481,5	147,3	101,2	233,1

Zelfstandigenhuishoudens en pensioenontvangers met een inkomen tot 130 procent van het sociaal minimum hebben in verhouding het minst vaakst een vermogen onder de grens. Met een andere hoofdbron van inkomen heeft bijna drie kwart een vermogen onder de vermogensgrens. Bij bijstandsonvangers is dat 90 procent.

Figuur 2. Voornaamste inkomensbron van minima, 2023

Tabel 3 geeft weer wat de samenhang is tussen de oude statistiek van het sociaal minimum en de nieuwe mininastatistiek. Van de ruim 1,1 miljoen huishoudens met een inkomen tot 130 procent van het oude sociaal minimum heeft het merendeel (966 duizend; 85 procent) ook in de nieuwe statistiek een inkomen tot 130 procent. Van de overige 15 procent (163 duizend huishoudens) hebben de meesten in de nieuwe statistiek een inkomen tussen 130 tot 150 procent van het sociaal minimum. In die groep is drie kwart pensioenontvanger. Voor AOW'ers golden in de oude statistiek hogere grenzen.

Omgekeerd behoort 80 procent van de minima tot 130 procent (nieuw) tot de groep tot 130 procent van het sociaal minimum (oud). De rest (235 duizend) heeft meestal minstens 150 procent van het oude sociaal minimum. Van hen woont bijna 60 procent in een koopwoning en twee derde heeft een vermogen boven de vermogensgrens.

Met de nieuwe minimameting worden - anders dan bij de oude meting - huishoudens met een deel van het jaar inkomen ook ingedeeld. Dat gebeurt met het inkomen van het voorafgaande jaar. In totaal werden in de oude meting 174 duizend huishoudens in 2023 niet ingedeeld. Ruim 60 procent van hen heeft in de nieuwe statistiek een inkomen tot 130 procent van grens.

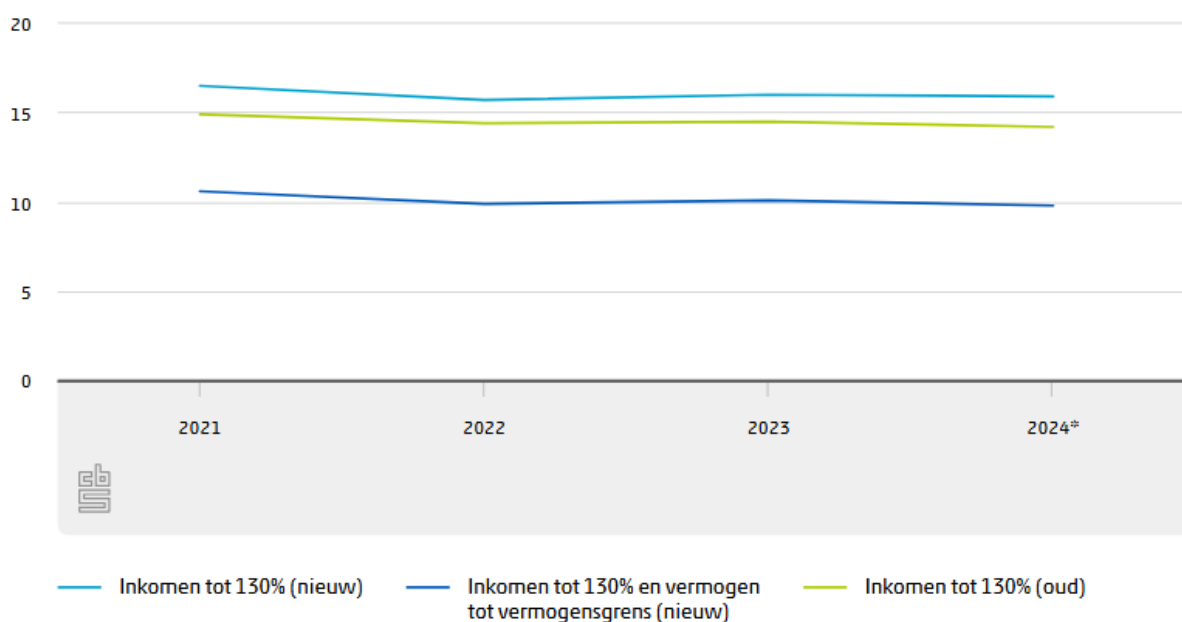
Tabel 3. Samenhang nieuwe en oude statistiek

	Minimastatistiek (nieuw)			
	Tot 130%	130 tot 150%	150% of meer	Totaal
<i>x 1 000 huishoudens</i>				
Sociaal minimum (oud)				
Tot 130%	966,1	141,2	22,2	1129,6
130 tot 150%	91,3	160,9	118,7	371,0
150% of meer	143,5	177,0	5 976,3	6 296,8
Onvolledig jaarinkomen	108,9	14,6	50,3	173,7
Totaal	1 309,8	493,7	6 167,5	7 971,0

In de periode 2021-2024 laten de nieuwe en de oude statistiek dezelfde ontwikkeling zien. De cijfers over 2024 zijn voorlopig en in de oude statistiek doen studentenhuishoudens en huishoudens met een onvolledig jaarinkomen niet mee in de percentages. In de nieuwe statistiek is dat wel zo en is bovendien van de laatste groep bepaald of ze tot de minima behoren (zie paragraaf 1).

Figuur 3. Minima (inkomen tot 130%)

% van huishoudens

* Voorlopig cijfer.